

Darvasi László legújabb novelláskötetének címét olvasva rögtön hiányérzetünk támad. Olyan kapaszkodókat idéz meg a szerző, amelyek a ma emberének – és főként annak a perspektíva nélküli, reménytelen rétegnek, akik életébe

80 Bucsi-Kovács Anikó
MINDENKI TÚL
AKARJA ÉLNI

Darvasi László: *Isten. Haza.*

Csal.

a kötet bepillantást nyújt – mentsvárai lehetnek, akiknek nem marad más, mint az Istenben való hit, a haza szeretete és a család egysége. Ez a család azonban csonka, és nem csupán a szó morfológikus redukciójáról van szó. Darvasi történeteiben többnyire csonka családok

jelennek meg, az apa vagy az anya hiánya alakítja a novellák szereplőinek sorsát, de ha látszólag teljesnek tűnik is a család egysége, kétségbeejtő interperszonális kapcsolatok bontakoznak ki a sorok közül. Emellett az Istennek és a hazának az ereje is megkérdőjeleződik.

A kötet novellái a címben jelölt motívumok köré rendeződnek, egyetlen írás marad ezen a hármasságon kívül, a kötetet záró *És hogy mondjunk valamit az irodalomról is* című írás. A tagolás azonban nem kötött, egy-egy történet nem kapcsolható szorosán az adott egység címéhez, inkább csak arra szolgál, hogy egyfajta szervezőelv legyen jelen a kötetben. A történetek egymásutániségében felfedezhető a tudatosság, hiszen egyre erősebb novellák követik egymást. A három egység közül pedig az utolsó, a legerjedelmesebb szakasz a legerősebb. Noha az utolsó rész nyitónovellája talán a kötet legkevésbé sikerült darabja, narrációját, felépítését és tartalmát tekintve jól megírt szövegek követik, mint amilyen az *Apának hiányzol*, a *Smink* vagy az *Anyá és apa túl akarják élni* című írások.

A jó arányérzékkel megírt szövegekben többnyire hosszú késléltetés után jutunk el a csattanóig. A *Smink* című történetben is egy terjedelmesebb környezetrajz után érünk el a végkifejlethez, olyan drámai mondatokhoz, amelyek az egész kötet hangulatát meghatározzák. Jellemző, hogy fontosabb események megvilágítása helyett egy-egy félmondattal vagy utalással említ olyan mozzanatokot a szerző, amelyek nagy mértékben determinálják a novellák szereplőit. Az *Anyá és apa túl akarják élni* című novellában is röviden utal a szerző egy tragédia körülményeire: „Most nem esett. Nem esett, mint akkor.” Minden megjegyzésnek súlya van, mondatról mondatra lesz szürkébb és fojtogatóbb az a légkör, ami a kötetet meghatározza. Többnyire rendkívül rövid, olykor csupasz tömondatok kopognak hangosan a sivár és tragikus élettörténeteket bemutató kötetben. Már a címben szereplő pontok is nagy

jelentőséggel bírnak, még inkább aláhúzzák a kulcsszavakat, amelyek köré a történetek szerveződnek. Kevés a párbeszéd a novellákban, a szereplők közti kommunikáció rövid és velős mondatokra szorítkozik. Az egyes szám első vagy harmadik személyben megszólaló narrátor szenvtelenül bontja ki a történeteket.

81

Meghatározó a szenvtelenség mellett az elfogadás, mintha a szereplők már eleve determinálva lennének a sanyarú sorsa. A *Zuhanás* című írásban egyes szám első személyben megszólaló narrátor is csak sodródik az eseményekkel, elfogad mindent, ami vele történik, nem küzd, nem lázad. Bár a történet főszereplője, a lebénult apa nem is képes semmit tenni, gondolatait megismerve sem fedezzük fel az ellenkezésre vagy a lázadásra való hajlandóságot. A sokszor groteszk és abszurd jelene-tekben bővelkedő kötet egyik ilyen momentuma, amikor a magatehetetlen férfit a családja a piacon eladja, vagy amikor a *Dobszó, ápolitaknak* című írás zenésze tragikus kimenetelű baleset után vérző füffel dobolja el a zenekar dalait a közönségnek, miközben társai életüket veszítették.

A halál és a gyilkosság többször is visszatér Darvasi kötetében. A *Papagáj* című írásban egy építkezésen női nevet ismételtető madár esett egy munkás áldozatául, a *Téli reggel, hullával* című történetben egy apa és fia közti beszélgetésben elevenedik fel egy beteg őz alakja, akít az apa nem temetett el, ahogyan a fiú korábban hitte, hanem megették. Ebben a történetben a fiú válik felnőttként gyilkossá, a *Zuhanás* lebénult szereplőjét is megölik, más novellákban betegség vagy baleset okozza egy-egy szereplő halálát. Az élet elvesztése, egy szülő, egy gyermek vagy egy házastárs elvesztése, a valamiben való hit elvesztése még dekadensebbé teszi a kötet novelláit.

Gyakran még érzékletesebbé válik a történetek fojtogató és pesszimista légkörének leírása a színek, szagok és a szereplők testének leírásával. Meghatározó a szürke szín használata: „Sokszor nem lehetett a kerítésen túlra látni, már a száraz diófát is elnyelte a szürkesség. A férfi ült a konyhaablaknál, bámulta, hogyan ázik a táj. Ez most olyan eső volt, hogy nem mozdult a levegő. A szürke föld és a szürke ég között szürke damilok feszültek.”, „a szürke gomolygáson átezüstözött a nyárfák remegése.” Gyakran utal a szerző a szagokra is, ezzel téve még élményitőbbé az elénk tárt atmoszférát. Az *Élmunka* című írásban még az alvásnak is szaga van. Meghatározó, hogy néhány szereplő nemhogy az életét nem képes irányítani, még a testének sem ura, mint ahogyan a *Nagyon sürgős ügy* című novella apafigurája sem: „Bevizeltem – mondta aztán, nyalogatta az alsó ajkát.” A *Zuhanás* című történet szereplője így idézi fel a történeteket: „Úgy maradtam, mozdulatlanul, mint egy trágyadomb, amihez csak hozzáadni lehet.” A *Smink* című

novellában az anya sem képes tenni semmit, csak folyik a könnye, „belefolyt a ziháló szájba. Fehér csík mutatta az útját. Aztán jöttek a többiek, vastag csíkokban folyt alá a víz, az orrából is el-elcsöppent a vízszínű takony. A zihálás nem marad abba.” Megjelenik a történetekben értelmi fogyaté-

82 kos fiú, aki „bólintott a nehéz fejével”, Down-szindrómás lány, akinek „hatalmas feje volt és hordóteste”, olyan ember, akinél a „vérekes szemek, asztmás és fulladozó légzés” tűnik fel, magatehetetlen öregek és mozdulatlanul heverő hullák.

Olykor megvillan valami halvány kis reménysugár, az értelmi sérült fiú történetében felsejlik, hogy talán van értelme a törődésnek, van, amire emlékezik a fiú, a korábban még sosem hallott virágnév reményt kelt az apában, de másnap újra szertefoszlik, amikor minden megy tovább a megszokott kerékvágásban, a megszokott reményvesztettségben.

Ez az állapot azonban nem csak a sérült emberekre, a velük élő családokra jellemző, a reményvesztettség és kilátástalanság nem jár együtt az anyagi nehézségekkel. Noha főként egy bizonyos társadalmi réteget mutatnak be a történetek, nem csupán a szegénység határozza meg a kötetben bemutatott sorsokat. *A takarítónőm, akit Elenának hívtak* című novellában például egy jómódú nő válik gyilkossá.

A betegségek, balesetek, gyilkosságok mellett megjelenik a termék-bemutatók térhódítása (*Mert mi nem vagyunk dánok*), több novellában teret kap a családon belüli erőszak (*Hol lakik a Föld?*, *A párdúc elalszik*), a falusi kocsmák világa. Tragikus, megrázó életképek sorakoznak fel a kötetben, napjaink világa jelenik meg a svéd késkészletet és német-kínai húsdarálót vásárló idős nő, az uzsorások hálójában vergődő Kerekes néni vagy éppen a plázában kioktatott purdé történetében.

A novellák szereplői különböző korúak, különböző társadalmi státusszal bírnak, vannak köztük idősek és fiatalok, zenészek, szerkesztők, uzsorások, pornószínészek és betörők, a sor még hosszan folytatható lenne. Boldogtalan, magatehetetlen embereket és hétköznapi tragédiákat, mai társadalmunk sötétebbik oldalát tárják eléink Darvasi László novellái. Az egyre erőteljesebben fojtogató légkör és a sorról sorra kibomló tragédiák miatt nehéz egyhuzamban végigolvasni az olykor groteszk és abszurd jeleneteket felvonultató könyvet. Az apró utalások, a szikár, de nagy jelentőséggel bíró mondatok azonban folyamatosan újraolvasásra készítetik az olvasót, hogy aztán egyre több rétegben bontakozhasson ki előtte a szöveg mélyén rejlő motívumhálózat, fény derülhessen a szereplők interperszonális kapcsolatainak részleteire. (*Magvető, Bp. 2015*)